

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำทรัพย์สินทางการเกษตร มาใช้เป็นหลักประกันของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

ณัฐวรินทร์ จิรโชติมุขสิริ¹
รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี²

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาการนำทรัพย์สินทางการเกษตรของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ เนื่องจากปัจจุบันการนำทรัพย์สินมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ตลอดถึงกระบวนการบังคับชำระหนี้ การบังคับคดี และมาตรการบังคับคดีตามกฎหมายของประเทศไทยยังไม่ครอบคลุมและเหมาะสมกับผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เจตนารมณ์ก็เพื่อต้องการให้ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากและเป็นอาชีพที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนและมีกระบวนการบังคับชำระหนี้ กระบวนการบังคับคดี และมาตรการบังคับคดีที่เหมาะสม อันจะทำให้ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมสามารถช่วยเหลือพึ่งพาตนเองและครอบครัวได้ ทำให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่ากฎหมายประเทศไทยมีปัญหาในการนำทรัพย์สินทางการเกษตรมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ โดยไม่ต้องส่งมอบการครอบครอง ทำให้ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ยาก และขาดเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ รวมทั้งกระบวนการบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินหลักประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กระบวนการบังคับคดีโดยเจ้าพนักงานบังคับคดียังเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเนื่องจากมีขั้นตอนระยะเวลาในการดำเนินการ เพิ่มภาระค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีและจำนวนดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่ล่าช้าและมาตรการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นมาตรการที่ขาดความยืดหยุ่น ไม่เหมาะสมกับผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งมีฐานะยากจนและขาดความรู้ทางกฎหมาย

¹ นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

² อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้เขียนจึงเสนอแนวทางแก้ไขกฎหมาย คือ ควรมีบทบัญญัติของกฎหมาย โดยเฉพาะเกี่ยวกับการนำทรัพย์สินของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้และการบังคับชำระหนี้ โดยกฎหมายเฉพาะนั้นให้มีการกำหนดให้ชัดเจนถึงประเภทของทรัพย์สิน วิธีการจดทะเบียน เจ้าพนักงานรับจดทะเบียน และวิธีการบังคับชำระหนี้ที่เหมาะสมกับผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นต้น ในส่วนของกระบวนการบังคับคดีโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้น ควรกำหนดให้อำนาจเอกชนเป็นผู้ดำเนินการในกระบวนการบังคับคดีด้วย โดยกำหนดคุณสมบัติ อำนาจหน้าที่ และบทกำหนดโทษของเอกชน และให้นำมาตรการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดีมาใช้กับผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพื่อประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

ABSTRACT

The Dissertation is to study the taking of agricultural property of agriculturists to be used as a debt guarantee. At present, taking a property to be used as a debt guarantee including forced repayment process, executions and execution measures under the Thai laws still has a loophole and does not fits with agriculturists. The intention is to give the agriculturist that are many and important career to the economy of country access into the fund. Also, forced repayment process, execution and execution measures are placed properly so that agriculturists can help themselves and their families. This will finally lead to the economic security of Thailand.

The study reveals that Thai laws have a restriction of taking agricultural property to be used as debt guarantee without the delivery of possession. This causes difficulty to agriculturists to access into funds and lack of cash flow using in their occupation. Besides, the forced repayment process from guarantee in accordance with the Civil Code and execution process by executing officer are still the problems and obstacles to agriculturists because the proceeding and time duration of administration increases the costs of case defending; the amount of interest increases according to the time delay; and the execution measure in accordance with the Civil Procedure Code is not flexible for agriculturists that are poor and lack the legal knowledge.

The writer therefore proposes to revise the law. There should be a specific law concerning the taking of agricultural property to be used as debt guarantee and the forced debt repayment by that specific law should clearly specify the type of property, registration method, registrar and the forced repayment methods that are suitable for agriculturists and so on. In respect of execution process by executing officer, the law should empower the private sector to be an operator of the execution process by specifying the qualifications, power and duty and penalty of private sector. Moreover, the conciliation in execution process should be employed for agriculturists in order to benefit for their occupation as agriculturists and develop the economy of country.

1. บทนำ

อาชีพเกษตรกรถือว่าเป็นอาชีพหลักและส่วนใหญ่ของประชากรคนไทย ทั้งถือเป็นอาชีพที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่ปรากฏว่าเกษตรกรไทยกลับมีฐานะยากจนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพราะขาดเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนของสถาบันการเงิน แม้จะมีกฎหมายให้มีการกู้ยืมเงินได้ แต่ก็ต้องมีหลักทรัพย์มาประกันการชำระหนี้ในลักษณะการจำนองหรือจำนำ ซึ่งปัญหาและอุปสรรคสำหรับผู้ประกอบอาชีพเกษตรกร คือ ส่วนใหญ่ไม่มีอสังหาริมทรัพย์เป็นของตนเองในการนำไปจำนอง ในส่วนของอสังหาริมทรัพย์ที่ใช้จำนำได้นั้นก็เป็นอุปกรณ์เครื่องมือทางการเกษตรหรือสัตว์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรของตนเอง หากนำไปจำนำแล้วก็จะขาดประโยชน์ในการใช้ทรัพย์สินนั้นประกอบอาชีพ ซึ่งปัจจุบันมีกฎหมายที่ออกมาเพื่อแก้ไขปัญหาการนำหลักทรัพย์มาเป็นหลักประกันการชำระหนี้หลายฉบับ คือ พระราชบัญญัติจดทะเบียนเครื่องจักร พ.ศ.2514 พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2551 และมีพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558 แต่กฎหมายดังกล่าวยังไม่สามารถครอบคลุมและตอบสนองการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรได้แท้จริงจึงหันไปกู้ยืมเงินนอกระบบซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยสูง ทั้งกระบวนการบังคับชำระหนี้โดยเจ้าหน้าที่ กระบวนการบังคับคดีโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี และมาตรการบังคับคดี ยังเป็นกฎหมายที่ไม่เหมาะสมกับผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรอีกด้วย ส่งผลต่อการประกอบอาชีพเพราะขาดเงินทุนหมุนเวียนและต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

2. ความหมายและหลักการของหลักประกันหนี้ด้วยทรัพย์สิน

คำว่า “หลักประกัน” (Security) มีการให้ความหมายต่างๆ คือ (1) พจนานุกรมศัพท์กฎหมายฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า “หลักประกัน” ไว้ว่า “เงินสด หลักทรัพย์สิน หรือบุคคลที่นำมาประกันตัวผู้ต้องหา หรือจำเลย หรือประกันการชำระหนี้” (2) Black’s Law Dictionary ได้ให้ความหมายของคำว่า “หลักประกัน” (Security) ไว้ว่าเป็นพันธกรณี การจำนำ การจำนอง การวางทรัพย์สิน สิทธิยึดหน่วง เป็นต้น ซึ่งให้โดยลูกหนี้เพื่อให้ความมั่นใจในการชำระหนี้ของตนโดยจัดทรัพย์สินไว้ให้กับเจ้าหนี้ ในกรณีที่ไม่สามารถปฏิบัติตามการชำระหนี้ประธานได้ บางครั้งก็ใช้เรียกบุคคลซึ่งเอาตัวหรือตำแหน่งเป็นหลักประกันหรือเป็นผู้ค้ำประกันการชำระหนี้ของบุคคล ที่สาม อาจกล่าวได้ว่า “หลักประกัน” คือ สิ่งที่จะทำให้เจ้าหนี้ผู้มีหลักประกันมีโอกาสที่จะได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้มากกว่าเจ้าหนี้รายอื่นๆ ดังนั้น หลักการที่สำคัญที่ลูกหนี้ต้องให้หลักประกันที่เป็นทรัพย์สินแก่เจ้าหนี้ คือ ทำให้เจ้าหนี้มีหลักประกันการชำระหนี้และสามารถบังคับชำระหนี้แก่หลักประกัน¹ โดยได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันได้ก่อนเจ้าหนี้อื่น ก่อให้เกิดความมั่นใจแก่เจ้าหนี้ในการให้ลูกหนี้กู้ยืมเงิน ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดหลักประกันด้วยทรัพย์สินไว้ 2 ลักษณะ คือ การจำนองและการจำนำ ทั้ง 2 ลักษณะมีความแตกต่างกัน ดังนี้ (1) ประเภทของทรัพย์สิน คือ ทรัพย์สินที่สามารถนำมาจำนองได้ตามกฎหมาย ได้แก่ทรัพย์สินที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 703 คือ อสังหาริมทรัพย์ อสังหาริมทรัพย์พิเศษหรือที่ได้จดทะเบียนตามกฎหมายเฉพาะกาล² ส่วนทรัพย์สินที่สามารถนำมาจำนำได้ตามกฎหมายนั้น ได้แก่อสังหาริมทรัพย์ทุกชนิด (2) วิธีการประกันหนี้ คือ วิธีการนำทรัพย์สินมาใช้ประกันหนี้ในลักษณะจำนอง ตามมาตรา 714 กำหนดให้เอาทรัพย์สินตราไว้โดยวิธีการทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ จำนองจึงจะมีผลสมบูรณ์และบังคับได้ตามกฎหมาย ส่วนการจำนำนั้น มาตรา 747 กำหนดให้ผู้จำนำส่งมอบอสังหาริมทรัพย์ที่จำนำแก่ผู้รับจำนำเพื่อเป็นประกันหนี้ จำนำจึงจะสมบูรณ์และบังคับได้ตามกฎหมาย³ (3) วิธีบังคับชำระหนี้ คือ การบังคับจำนองสามารถทำได้เมื่อได้ปฏิบัติตามขั้นตอนที่มาตรา 728 กำหนดให้ต้องมีหนังสือบอกกล่าวจำนองจึงจะมี

¹ จูติกร รอดวิจิตร, “มาตรการในการบังคับชำระหนี้ในอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นหลักประกันโดยเอกชน,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2556), น. 11-16.

² อานนท์ ศรีบุญโรจน์, กฎหมายประกันด้วยบุคคลและทรัพย์สิน คำประกัน จำนอง จำนำ, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2559), น. 105.

³ ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์, กฎหมายประกันด้วยบุคคลและทรัพย์สิน คำประกัน จำนอง จำนำ, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2555), น. 201.

อำนาจฟ้องบังคับจำนองได้ ส่วนการบังคับจำนองนั้น จะต้องมีหนังสือบอกกล่าวก่อนบังคับจำนองเช่นกัน แต่การบังคับจำนองไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาล สามารถนำทรัพย์จำนองขายทอดตลาดตามมาตรา 509-517 ได้เลย ซึ่งอำนาจการขายโดยเจ้าหน้าที่ผู้จำนำ

3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์

3.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกันการชำระหนี้ของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ทำการศึกษาได้แก่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัติจดทะเบียนเครื่องจักร พ.ศ. 2514 พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ซึ่งกฎหมายทั้ง 4 ฉบับดังกล่าวได้กำหนดทรัพย์ที่สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้แตกต่างกันภายใต้บังคับที่กฎหมายแต่ละฉบับกำหนด เช่น พระราชบัญญัติจดทะเบียนเครื่องจักร พ.ศ. 2514 เครื่องจักรที่นำมาจดทะเบียนได้ ต้องเป็นเครื่องจักรที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงซึ่งส่วนใหญ่เป็นเครื่องจักรที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมหรือกิจการอุตสาหกรรม เป็นต้น ส่วนในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา กฎหมายของทั้งสองประเทศดังกล่าวได้กำหนดให้ทรัพย์ที่สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกัน โดยไม่ต้องส่งมอบการครอบครองไว้อย่างยืดหยุ่น⁴ และยังรวมถึงทรัพย์ที่เกี่ยวกับการเกษตรอีกด้วย โดยกฎหมายของทั้งสองประเทศดังกล่าวยังคงยอมรับระบบการจดทะเบียนเหมือนเช่นกฎหมายประเทศไทย และเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ภายในเวลาที่กำหนด เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ประธานหรือบังคับชำระหนี้จากทรัพย์หลักประกันก็ได้ หากเจ้าหนี้ประสงค์จะบังคับชำระหนี้จากทรัพย์หลักประกัน เจ้าหนี้จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดจึงจะสามารถบังคับหลักประกันได้โดยชอบ ซึ่งการบังคับชำระหนี้ตามกฎหมายไทยได้กำหนดวิธีการไว้ 2 วิธี คือ การฟ้องคดีต่อศาลและไม่ฟ้องคดีต่อศาล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 728 มาตรา 729 มาตรา 729/1 และมาตรา 764 โดยทั้งสองวิธีการดังกล่าวต่างมีขั้นตอนและวิธีการที่กฎหมายกำหนดให้ต้องดำเนินการ จึงจะเกิดอำนาจฟ้องคดีต่อศาลหรือนำทรัพย์ออกขายโดยตลาดโดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาล แตกต่างจากกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้กำหนดวิธีการบังคับชำระหนี้ไว้ค่อนข้างสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรมแก่ทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้

⁴ อิศรัตน์ อ่างมาศ, “แนวทางการบังคับสิทธิในการนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันทางธุรกิจตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2558), น. 85-87.

3.2 เมื่อมีคำพิพากษาของศาลให้ลูกหนี้ชำระหนี้ และลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ชำระหนี้ตามที่กำหนดไว้ในคำบังคับ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจึงต้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในหมายบังคับคดีนั้น ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้กำหนดกระบวนการบังคับคดีโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีไว้หลายขั้นตอน เช่น การยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา การแจ้งให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบถึงการขายทอดตลาด และการขายทอดตลาด เป็นต้น นอกจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้วเจ้าพนักงานบังคับคดียังจะต้องดำเนินการตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดี พ.ศ. 2522 และกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขายทอดตลาด พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดให้ต้องกระทำตามลำดับขั้นตอน เมื่อทำตามลำดับขั้นตอนแล้วเจ้าพนักงานบังคับคดีจึงจะนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดได้ ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาที่บุคลากรในการบังคับคดีเป็นเอกชน ทำให้มีความสะดวก รวดเร็ว และได้ประสิทธิผลเป็นอย่างมาก การบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งคือ การบังคับยึดทรัพย์สินเพื่อนำออกขายทอดตลาดและนำเงินมาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เป็นมาตรการที่ทำให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งเป็นผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมต้องสูญเสียที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย จึงเป็นมาตรการที่ขาดความยืดหยุ่น ซึ่งในต่างประเทศได้มีการนำระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้เพื่อระงับข้อพิพาท โดยไม่จำกัดว่าจะดำเนินคดีอยู่ในชั้นไหนก็สามารถนำระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้ได้

4. ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำทรัพย์สินทางการเกษตรมาใช้เป็นหลักประกันของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

4.1 ปัญหาการนำทรัพย์สินมาใช้เป็นหลักประกันของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การนำทรัพย์สินทางการเกษตรมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ในลักษณะจำนองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 703 จำกัดเฉพาะอสังหาริมทรัพย์ และการประกันหนี้ในลักษณะจำนองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 747 บัญญัติให้ส่งมอบสังหาริมทรัพย์อันเป็นหลักประกันแก่ผู้รับจำนำ เป็นเหตุให้เกษตรกรขาดประโยชน์ในการใช้สอยทรัพย์สินที่จำนำ จึงไม่มีบทบัญญัติกฎหมายให้สิทธิแก่ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมนำอุปกรณ์ทางการเกษตร เครื่องมือทางเกษตรที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจนำมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้โดยไม่ต้องส่งมอบการครอบครองได้ ทั้งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 703(3) ที่บัญญัติให้สัตว์พาหนะสามารถจำนองได้นั้น เห็นได้ว่าปัจจุบันเกษตรกรเลี้ยงสัตว์พาหนะน้อยลงจนแทบจะไม่มีเลย แต่เกษตรกรมีสัตว์เลี้ยงประเภทปศุสัตว์

เช่น โค กระบือ ซึ่งถือว่าเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจกลับไม่มีกฎหมายให้สิทธิในการนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามกฎหมายโดยไม่ต้องส่งมอบได้ อีกทั้งเครื่องจักรที่สามารถนำมาจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติจดทะเบียนเครื่องจักร พ.ศ. 2514 อันจะเกิดสิทธิจำนองได้ตามกฎหมายให้สิทธิเฉพาะเครื่องจักรที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมหรือกิจการอุตสาหกรรมเท่านั้น จึงไม่ครอบคลุมถึงเครื่องจักรทางการเกษตร และพระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติให้รถยนต์จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ที่เกี่ยวกับการเกษตรสามารถจำนองเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ คือ รถแทรกเตอร์ได้เพียงประเภทเดียวเท่านั้น และกฎหมายไทยยังคงยอมรับทรัพย์สินที่นำมาใช้เป็นหลักประกันโดยไม่ต้องส่งมอบการครอบครองได้เฉพาะทรัพย์สินที่มีทะเบียนเท่านั้น จึงเป็นข้อจำกัดสำหรับผู้ประกอบอาชีพเกษตรกร เพราะทรัพย์สินหลายประเภทไม่มีกฎหมายรองรับให้จดทะเบียนได้จึงไม่อาจนำทรัพย์สินมาใช้เป็นหลักประกันในการประกันการชำระหนี้ได้ เป็นผลให้ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนของสถาบันทางการเงินได้

4.2 สภาพปัญหาการบังคับชำระหนี้จากหลักประกัน โดยเจ้าหน้าที่ต่อผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกร โคนการบังคับชำระหนี้โดยเจ้าหน้าที่แก่ทรัพย์สินเป็นหลักประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีด้วยกัน 2 วิธี คือ

วิธีที่ 1 การบังคับชำระหนี้โดยวิธีการฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับทรัพย์สินจำนองออกขายทอดตลาด และบังคับทรัพย์สินจำนองหลุดเป็นสิทธิ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 728 และมาตรา 729 กล่าวคือ ก่อนฟ้องคดีเจ้าหนี้ต้องมีหนังสือบอกกล่าวให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นเกษตรกรชำระหนี้ไม่น้อยกว่า 60 วัน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 728 มิเช่นนั้นเจ้าหนี้ไม่มีอำนาจฟ้องหากบอกกล่าวไม่ชอบก็ไม่มีอำนาจฟ้องคดีทำให้ระยะเวลาในการบังคับชำระหนี้และการบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินหลักประกันโดยวิธีการฟ้องคดีต่อศาลลูกหนี้ที่เป็นเกษตรกรต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีเพื่อต่อสู้คดีทางศาล เช่น ค่าทนายความ ค่าเดินทาง เมื่อแพ้คดีต้องเสียค่าธรรมเนียมใช้แทนเจ้าหนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 161 และลูกหนี้ที่เป็นเกษตรกรมีความเสี่ยงสูงที่จะขาดหนี้คืนทำให้การและพิจารณา ด้วยเหตุที่มีฐานะยากจนและขาดความรู้ทางกฎหมาย

วิธีที่ 2 การบังคับชำระหนี้ทรัพย์สินหลักประกันโดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาล กล่าวคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 729/1 ให้สิทธิแก่ลูกหนี้ผู้จำนองแจ้งให้เจ้าหนี้ขายทรัพย์สินจำนองเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระภายใน 1 ปี นับแต่ได้รับหนังสือแจ้งจากลูกหนี้ผู้จำนอง หากเจ้าหนี้ไม่ขายทรัพย์สินภายในกำหนด 1 ปี ลูกหนี้เป็นอันหลุดพ้นจากภาระในดอกเบี้ยและค่าสินไหมทดแทนหลังจากพ้นกำหนด 1 ปีดังกล่าว แต่กฎหมายดังกล่าวก็ไม่ตัดสิทธิเจ้าหนี้ที่จะดำเนินการตามประมวลกฎหมายแพ่ง

และพาณิชย์ มาตรา 728 และมาตรา 729 ในการฟ้องคดีต่อศาลภายในกำหนด 1 ปี ดังกล่าว ส่วนการบังคับจำหน่ายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 764 นั้น กฎหมายกำหนดให้เจ้าหนี้ต้องบอกกล่าวบังคับชำระหนี้เป็นหนังสือแก่ลูกหนี้ผู้จำหน่ายก่อนการนำทรัพย์สินจำหน่ายออกขายทอดตลาด ซึ่งการขายทอดตลาดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 729/1 และมาตรา 764 เป็นการขายทอดตลาดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 509-517 ซึ่งอำนาจการขายโดยเจ้าหนี้ ราคาทรัพย์สินที่ขายทอดตลาดอาจไม่เป็นราคาที่แท้จริง ซึ่งลูกหนี้ที่เป็นผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีความเสี่ยงสูงที่จะถูกเอาเปรียบโดยวิธีการขายทอดตลาดที่อำนาจการขายโดยเจ้าหนี้ดังกล่าว

4.3 ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการบังคับคดีโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม กล่าวคือ บุคคลที่มีอำนาจในกระบวนการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คือ เจ้าพนักงานบังคับคดี โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีจะเข้ามามีบทบาทในการบังคับคดีต่อเมื่อศาลได้ออกหมายบังคับคดีเพื่อตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการตามที่ศาลกำหนดไว้ในหมายบังคับคดี กระบวนการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีมีมากมายหลายขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนในระบบงานราชการที่ต้องดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบ ขั้นตอนของงานเอกสารแม้กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขายทอดตลาด พ.ศ. 2559 ข้อ 5 จะได้เปิดช่องทางให้ดำเนินการทางข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ได้ แต่ก็ยังไม่มีข้อปฏิบัติชัดเจนว่าต้องดำเนินการอย่างไร และในระหว่างที่ดำเนินการบังคับคดีอยู่นั้นอาจมีกรณีที่ทำให้กระบวนการบังคับคดีหยุดหรือยกเลิกไป เช่น ร้องขอทรัพย์ จึงทำให้กระบวนการบังคับคดีโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีล่าช้า ดังนั้น กระบวนการบังคับคดีต่อทรัพย์สินของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่มีระยะเวลาและขั้นตอนดำเนินการทำให้เป็นกระบวนการที่ล่าช้าอันเป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายและจำนวนดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่ล่าช้านั้นแก่ลูกหนี้ที่เป็นผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

4.4 ปัญหาและอุปสรรคของมาตรการบังคับคดีต่อผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม กล่าวคือ หลักการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คือ การยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาออกขายทอดตลาด เพื่อนำเงินมาชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หลักการบังคับคดีตามกฎหมายจึงเป็นปัญหาและอุปสรรคแก่ลูกหนี้ที่เป็นผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ หลักประกันที่ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมนำมาเป็นประกันการชำระหนี้ในลักษณะจำนองก็จะเป็นที่ดินทำกินหรืออสังหาริมทรัพย์ที่เป็นที่อยู่อาศัยซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด เมื่อถูกบังคับคดียึดทรัพย์สินอันเป็นหลักประกัน

ดังกล่าวออกขายทอดตลาดเป็นเหตุให้ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมขาดที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย เป็นการซ้ำเติมและฆ่าผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทางอ้อม

5. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการนำทรัพย์สินมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การบังคับชำระหนี้จากหลักประกัน กระบวนการบังคับคดี และมาตรการบังคับคดีดังกล่าวแล้ว มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 ปัญหาการนำทรัพย์สินมาใช้เป็นหลักประกันของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

ทรัพย์สินของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลายชนิดมีข้อจำกัดทางกฎหมายในการนำมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินตามกฎหมายได้ เช่น เครื่องจักรทางเกษตร เครื่องมือทางเกษตร ผลผลิตทางเกษตร และสัตว์ปศุสัตว์ เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าควรมีบทบัญญัติของกฎหมาย โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการนำทรัพย์สินทางการเกษตรมาใช้เป็นหลักประกันของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยไม่ต้องส่งมอบการครอบครอง โดยพิจารณาเทียบเคียงกับหลักประกันแบบลอย (Floating Charge) ของกฎหมายประเทศอังกฤษ The Companies Act 2006 มาตรา 859D, 859K และมาตรา 754 และหลักประกันตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาภายใต้ Uniform Commercial Code หรือ U.C.C มาตรา 9 ในเรื่องประเภทของทรัพย์สินที่สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันได้ ซึ่งกฎหมายของทั้งสองประเทศดังกล่าวค่อนข้างเปิดกว้างในการนำทรัพย์สินมาใช้เป็นหลักประกัน อาจจะกล่าวได้ว่าทรัพย์สินเกือบทุกชนิดสามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันได้ อีกทั้งหลักประกันแบบลอย (Floating Charge) ของประเทศอังกฤษยังเปิดกว้างถึงข้อตกลงในการนำทรัพย์สินมาใช้เป็นหลักประกัน โดยในข้อตกลงระบุเพียงประเภทของทรัพย์สินเท่านั้น ยังไม่ต้องระบุถึงตัวทรัพย์สิน และเทียบเคียงวิธีการจดทะเบียน การประเมินราคาตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยกฎหมายนั้นมีการกำหนดให้ชัดเจนถึง (1) ประเภทของทรัพย์สินของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้ (2) แบบของสัญญา (3) วิธีการจดทะเบียน ฯลฯ

5.2 สภาพปัญหาการบังคับชำระหนี้จากหลักประกัน โดยเจ้าหนี้ต่อผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยปัญหาการบังคับชำระหนี้ทรัพย์สินหลักประกันของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะจำนองและจำนำ มาตรา 728 มาตรา 729 มาตรา 729/1 และมาตรา 764 กำหนดให้เจ้าหนี้เป็นผู้มีอำนาจในการบังคับชำระหนี้ โดยเจ้าหนี้ซึ่งมีขั้นต้นและระยะเวลาที่ต้องดำเนินการ เป็นเหตุให้ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมลูกหนี้ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี

และจำนวนดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่ล่าช้าขึ้น ซึ่งจากการศึกษากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา Uniform Commercial Code มาตรา 9 ได้กำหนดวิธีการที่เจ้าหนี้จะบังคับชำระหนี้โดยให้เจ้าหนี้สามารถเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งสิทธิเรียกร้องในหลักประกันและครอบครองทรัพย์สินนั้นแทนการชำระหนี้ แต่การเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย ซึ่ง Uniform Commercial Code มาตรา 9-504 ยังได้กำหนดให้เจ้าหนี้นาย ให้เช่าซื้อ ให้เช่า หรือกระทำได้ ในหลักประกันภายใต้เงื่อนไขตามกระบวนการพาณิชย์ที่เหมาะสม โดยกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่ได้จำกัดให้เจ้าหนี้นายหลักประกันแต่เพียงอย่างเดียว ผู้เขียนจึงเห็นควรนำการบังคับชำระหนี้ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา Uniform Commercial Code มาตรา 9 มาใช้ในกรณีการบังคับชำระหนี้โดยเจ้าหนี้สามารถเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งสิทธิเรียกร้องในหลักประกันและครอบครองทรัพย์สินนั้นได้ทันทีโดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งจะทำให้มีความสะดวก ไม่ยุ่งยาก และประหยัดค่าใช้จ่ายสำหรับผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมลูกหนี้ เห็นควรนำ Uniform Commercial Code มาตรา 9-504 ของกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกามาเทียบเคียง ดังนั้น ควรกำหนดวิธีการบังคับชำระหนี้หลักประกันของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมในกฎหมายเฉพาะ โดยให้เจ้าหนี้สามารถเข้าครอบครองทรัพย์สินหลักประกันได้ทันทีเมื่อลูกหนี้ผิดนัด โดยไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีต่อศาล แต่การเข้าครอบครองนั้นต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยอันดีของประชาชน เมื่อเจ้าหนี้เข้าครอบครองทรัพย์สินหลักประกันแล้ว เจ้าหนี้จะนำทรัพย์สินหลักประกันนั้นออกขาย หรือให้เช่า หรือให้เช่าซื้อ ให้สิทธิผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมลูกหนี้มีสิทธิร้องขอให้มีการไถ่กลับต่อเจ้าหนี้ได้ หากต้องขายทรัพย์สินหลักประกันให้ขายทอดตลาดอำนาจการขายโดยหน่วยงานเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ เพื่อความสะดวกและป้องกันมิให้เจ้าหนี้เอาเปรียบผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมลูกหนี้จนเกินไป โดยให้มีการประเมินราคาตามท้องตลาดเทียบกับราคาประเมินของหน่วยงานของรัฐ และกำหนดโทษทางอาญาแก่หน่วยงานเอกชนที่อำนาจการขายโดยทุจริตให้ชัดเจนด้วย

5.3 ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการบังคับคดีโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีต่อผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากกระบวนการบังคับคดีโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมีระยะเวลาและขั้นตอนในการดำเนินการทำให้เป็นกระบวนการที่ล่าช้าอันเป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายแก่ลูกหนี้ที่เป็นผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยตามกฎหมายไทยผู้ที่มีอำนาจในกระบวนการบังคับคดีคือ เจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายประเทศอังกฤษและกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งกฎหมายของต่างประเทศดังกล่าวได้ให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในการบังคับหลักประกัน โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ระบุถึงการจัดตั้ง ความหมาย คุณสมบัติ หน้าที่

ความรับผิดชอบ ตลอดจนองค์การที่เข้าควบคุม ตัวแทนที่เข้าครอบครองทรัพย์สินไว้อย่างชัดเจน ซึ่งตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 30) พ.ศ. 2560 มาตรา 278 วรรคห้า บัญญัติว่า “ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีจะมอบหมายให้บุคคลอื่นปฏิบัติการแทนก็ได้ ทั้งนี้ ตามคุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง” ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวได้เปิดช่องทางให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจมอบหมายให้บุคคลอื่นปฏิบัติการแทนได้ แต่ต้องตามคุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่ปัจจุบันยังไม่มีกฎกระทรวงกำหนดคุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่าควรมีมีกฎกระทรวงเกี่ยวกับการมอบหมายให้เอกชนดำเนินการบังคับคดีแทนเจ้าพนักงานบังคับคดี โดยกำหนดสาระสำคัญ ดังนี้

(1) คุณสมบัติของบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่สามารถทำการบังคับคดีแทนเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ (2) หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการมอบหมาย (3) หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้รับมอบหมายให้บังคับคดีแทน (4) หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการประเมินราคา (5) ผู้มีอำนาจในการควบคุม กำกับ ดูแลการดำเนินงานของผู้ได้รับมอบหมาย (6) บทกำหนดโทษ

5.4 ปัญหาและอุปสรรคของมาตรการการบังคับคดีต่อผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรม

มาตรการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินอันเป็นหลักประกันประกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นการบังคับเพื่อเอาทรัพย์สินหลักประกันออกขายทอดตลาด เป็นมาตรการที่ไม่มีความยืดหยุ่น มีลักษณะเป็นการฆ่าผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรมทางอ้อม ซึ่งปัจจุบันกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรมได้นำระบบการไกล่เกลี่ยมาใช้โดยมีการตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในหน่วยงานของกรมบังคับคดีทุกแห่ง โดยกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะเริ่มจากผู้ประสงค์ให้มีการไกล่เกลี่ย ตามระเบียบกรมบังคับคดีว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2558 ข้อ 14 ซึ่งระเบียบดังกล่าวเปิดกว้างให้สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ทุกกรณีเมื่อมีผู้ร้องขอให้ทำการไกล่เกลี่ย แต่ปัญหาของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่เป็นผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรมคือ ขาดความรู้ทางด้านกฎหมาย ย่อมไม่ทราบว่าตนมีสิทธิที่จะร้องขอให้นำระบบไกล่เกลี่ยมาใช้กับการบังคับคดีในคดีของตน ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า ควรนำระบบไกล่เกลี่ยในชั้นบังคับมาใช้กับผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรม โดยให้มีการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับระบบไกล่เกลี่ยในชั้นบังคับคดี วิธีการดำเนินงานของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกรมบังคับคดีหรือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสำนักงานบังคับคดีทุกจังหวัดทั่วประเทศเพื่อให้ผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรมได้ทราบถึงสิทธิของตนในการเข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นบังคับคดี ส่วนข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย ผู้เขียนเห็นว่า นอกจากผู้ประสงค์ให้มีการไกล่เกลี่ยร้องขอแล้ว ควรกำหนดให้กรมบังคับคดีหรือสำนักงาน

บังคับคดีทุกจังหวัดทั่วประเทศเริ่มกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นบังคับคดีโดยเฉพาะการบังคับคดีลูกหนี้ที่มีความเปราะบางอย่างผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรมได้โดยไม่ต้องมีผู้ร้องขอ และเมื่อมีคำพิพากษาของศาลบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งเป็นผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรมต้องรับผิดชอบชำระหนี้ตามคำพิพากษา เมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาร้องขอให้บังคับคดี ควรกำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรมทราบถึงสิทธิการเข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ยทราบดีด้วย ในระเบียบกรมบังคับคดีว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2558

บรรณานุกรม

ปิติกุล จิระมงคลพาณิชย์. **กฎหมายประกันด้วยบุคคลและทรัพย์สิน คำประกัน จำนอง จำนำ.**

กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2555.

สภาพร พิทักษ์เผ่าสกุล. **คำอธิบาย คำประกัน จำนอง จำนำ.** กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์

วิญญูชน จำกัด , 2559.

อานนท์ ศรีบุญโรจน์. **กฎหมายประกันด้วยบุคคลและทรัพย์สิน คำประกัน จำนอง จำนำ.**

กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2559.

ฐิติกร รอดวิจิตร. **“มาตรการในการบังคับชำระหนี้ในสังหาริมทรัพย์ที่เป็นหลักประกันโดยเอกชน.”**

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2556.

อิสรัตน ชำรงมาศ. **“แนวทางการบังคับสิทธิในการนำทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นหลักประกันทางธุรกิจ**

ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ.2558.” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2558.